

Mojca Peček Čuk in Irena Lesar

MOČ VZGOJE

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Mojca Peček Čuk in Irena Lesar

MOČ VZGOJE

SODOBNA VPRAŠANJA TEORIJE VZGOJE

Ljubljana 2023

MOČ VZGOJE
SODOBNA VPRAŠANJA TEORIJE VZGOJE

Avtorici prof. dr. Mojca Peček Čuk in prof. dr. Irena Lesar

Recenzenta prof. dr. Zdenko Medveš in prof. dr. Robi Kroflič

Lektorirala Vesna Žnidar Kadunc

Izdala in založila Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

*Zanjo*izr. prof. dr. Janez Vogrinc, dekan

Oblikovanje naslovnice Tjaša Štampihar, Studio okus

Foto na naslovnici Shutterstock

Ilustracije Učenci slovenskih osnovnih šol: Lara Žnidaršič, Marko

Kozjek, Nika Kosmač, Sara Laznik, Špela Tomažič in

Tamara Zupan

Uredila Darija Volf Hribar

Tehnično uredila in

pripravila za tisk Sanda Logar

Tisk Birografika Bori, d. o. o., Ljubljana

Naklada 600 izvodov (1. izdaja, 5. natis)

Ljubljana, januar 2023

© Avtorici, 2009, 2011, 2020, 2021, 2023

Prvo izdajo, prvi natis znanstvene monografije (2009) je sofinancirala
Javna Agencija za knjigo Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.01(075.8)

PEČEK, Mojca

Moč vzgoje : sodobna vprašanja teorije vzgoje / Mojca Peček Čuk in Irena Lesar ;
[ilustracije učenci slovenskih osnovnih šol Lara Žnidaršič ... et al.]. - 1. izd., 5. natis. -
Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2023

ISBN 978-961-253-261-1

COBISS.SI-ID 137705731

Vse pravice pridržane. Noben del te publikacije se ne sme reproducirati, shraniti v spomin-
skih sistemih ali posredovati v kakršni koli obliki v elektronskem, mehničnem, fotokopir-
nem zapisu brez predhodnega pisnega dovoljenja založbe.

Kazalo vsebine

I. UVOD	7
1. KAJ JE TEORIJA VZGOJE?	8
2. MESTO TEORIJE VZGOJE ZNOTRAJ PEDAGOGIKE	14
II. DEFINIRANJE NEKATERIH OSREDNJIH POJMOV	21
1. KAJ JE VZGOJA	22
2. OPREDELITEV SOCIALIZACIJE	26
3. RAZLIKE MED VZGOJO IN SOCIALIZACIJO	28
4. NAMERNOST VZGOJNEGA UČINKOVANJA IN NEZAVEDNO	31
5. INTENCIONALNOST VZGOJE IN MANIPULACIJA	34
6. VZGOJA vs. IZOBRAŽEVANJE	36
7. EDUKACIJA vs. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	40
8. VZGOJA IN VREDNOTE	44
9. LJUBEZEN IN VZGOJA	47
Vloga ljubezni v človekovem življenju	48
Vloga ljubezni v pedagoškem procesu	50
10. VZGOJA IN AVTORITETA	52
11. VZGOJA IN DISCIPLINIRANJE	55
12. KAZNOVANJE IN VZGOJA	60
Oblike kaznovanja otrok	62
Verbalno kaznovanje	62
Druge oblike kaznovanja	63
Fizično kaznovanje	65
13. OBLIKE VZGOJE	66

III. VZGOJA Z VIDIKA POSAMEZNIKA	69
1. DEJAVNIKI POSAMEZNIKOVEGA RAZVOJA	71
Dednost	71
Kaj dedujemo?	72
Koliko dednost določa posameznika?	73
Kako dednost pogojuje razvoj?	74
Okolje	75
Lastna aktivnost	80
2. RAZUMEVANJE POSAMEZNIKOVEGA RAZVOJA	82
Vedenjske teorije	83
Behavioristični pristop	83
Teorije socialnega učenja	85
Teorija objektivnih odnosov	87
Teorije moralnega razvoja	97
Teorija moralnega razsojanja L. Kohlberga	97
Teorija o razvoju empatije M. L. Hoffmana	103
Humanistična psihologija	105
Pojmovanje osebe V. E. Frankla	107
3. KAKO SPODBUJATI POSAMEZNIKOV RAZVOJ	111
IV. DRUŽBENA POGOJENOST VZGOJE	117
1. RAZVOJ KAPITALIZMA IN RAZLIČNI TIPI OSEBNOSTI	120
2. ŠOLA IN REPRODUCIRANJE DRUŽBENIH NEENAKOSTI	124
V. VZGOJNI STILI	129
1. REPRESIVNI, AVTORITARNI VZGOJNI STIL	135
Pojmovanje otroka	135
Avtoriteta	136
Discipliniranje in kaznovanje	137
Posledice represivne vzgoje	139

2. PERMISIVNI VZGOJNI STIL	141
Pojmovanje otroka	142
Avtoriteta	144
Discipliniranje in kaznovanje	146
Posledice permisivne vzgoje	148
3. INTERAKCIJSKI ali AVTORITATIVNI	
VZGOJNI STIL	149
Pojmovanje otroka	150
Avtoriteta	151
Discipliniranje in kaznovanje	153
Posledice interakcijskega vzgojnega stila	156
VI. JAVNA ŠOLA IN VZGOJA	159
1. ŠOLA KOT VZGOJNA ALI IZOBRAŽEVALNA	
INSTITUCIJA	160
2. ZAKAJ NAČRTNO VZGAJAMO TUDI V ŠOLI?	164
3. ETIČNE OSNOVE VZGOJNEGA KONCEPTA	
JAVNE ŠOLE	168
Človekove pravice kot organizirajoče načelo vzgojnega	
koncepta javne šole	170
Ali lahko govorimo o univerzalnosti in nevtralnosti človekovih	
pravic?	172
Protislovnost in pomanjkljivost človekovih pravic	173
Etika pravičnosti	175
Etika skrbi	180
Komunitarijanska etika	182
Multikulturalizem oz. interkulturalizem	185
Ideja inkluzije	190
Societalna raven in raven vzgojno-izobraževalnega sistema	193
Šolska raven	194
Raven razreda oz. oddelka	196
Holističen pristop k oblikovanju vzgojnega koncepta	197
4. KAKO DOSEGATI VZGOJO V ŠOLI –	
DEJAVNIKI, SREDSTVA IN METODE VZGOJE	200
Narativne metode	202
Vzgojne dejavnosti	204

Učne vsebine	205
Oblike in metode poučevanja	207
Disciplinski pristop	210
Nagrajevanje in kaznovanje – obravnava kršitev	212
Socialni odnosi in razredna klima	218
Učitelj kot vodja vzgojnega procesa in kot vzor	220

VII. ZAKLJUČEK – BITI VZGOJITELJ DANES

223

Literatura

234

Stvarno kazalo

250

Imensko kazalo

254

Vzgoja je oblika komunikacije, ki poleg racionalnih in zavestnih dimenzij vključuje tudi iracionalne elemente, s katerimi se lahko in se kot vzgojitelji moramo seznaniti, nemožnosti njihovega popolnega obvladovanja in nadzorovanja navkljub. Poleg tega je vzgoja – kljub svojemu cilju oblikovati samostojnost, odgovornost (do sebe, drugih in okolja), moralno razsojati in delovati – tudi vsaj delna indoktrinacija, saj vselej predstavlja poseganje v vzgajanca, njegovo omejevanje in discipliniranje. Prav zaradi tega je etična zavest vzgojitelja, njegova odprtost za spoštljive odnose osrednjega pomena za kakovostno opravljanje vzgojiteljskega dela.

Namen pričujočega dela je prispevati k izgraditvi prav tega.

Avtorici

Mojca Peček Čuk, dr. pedagoških znanosti, je profesorica za teorijo vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani. V svojem raziskovalnem delu se osredotoča na vprašanja upravljanja šolskih sistemov in avtonomije učiteljev, zgodovine šolstva in učiteljevanja, oblikovanja vzgojnega koncepta ter pravične in inkluzivne usmerjenosti šole do marginaliziranih skupin učencev.

Irena Lesar, dr. pedagoških znanosti, je profesorica za občo pedagogiko in teorijo vzgoje na Pedagoški fakulteti in Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani. Raziskovalno se ukvarja s konceptualizacijo pravičnosti in inkluzivnosti, s položajem različnih marginaliziranih skupin otrok in s prepričanji učiteljev kot tudi učiteljev bodočih učiteljev do šolanja marginaliziranih skupin učencev. Posveča pa se tudi umetnosti, zlasti glasbi, v smislu njene vloge v splošnem izobraževanju.

Mojca Peček Čuk in Irena Lesar

MOČ VZGOJE

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

19,00 €

ISBN 978-961-253-261-1

9 789612 532611